

Eesti hariduseksport väljakutsed ja võimalused

LÜHIKOKKUVÕTE

Raul Ranne
Hakan Karaoglu



SISSEJUHATUS

2024. a detsembris viis EduEnable Haridus- ja Noorteameti tellimisel läbi analüüsi, mille eesmärk on mõista Eesti haridusekspordi võimalusi ning kaardistada olukord potentsiaalsetes sihtriikides. Analüüs keskendus sellele, milliseid haridusvaldkonna lahendusi ja oskusteavet rahvusvahelised kliendid otsivad, millistel tingimustel neid vajatakse ning millised tegurid võivad mõjutada Eesti haridusekspordi edukust.

HARIDUSE EKSPORDI GLOBAALSED SUUNAD

Hariduse eksport on kiiresti arenev valdkond, mille fookus on viimastel aastatel laienenud traditsioonilisest rahvusvahelisest (üli)õpilasmobiilsusest hariduslahenduste, õpetajakoolituse ja haridustehnoloogiate ekspordini. Mitmed mõjukad haridusriigid, nt USA, Austraalia, Ühendkuningriik ja Soome, on oma hariduse ekspordi ümber kujundanud terviklikud süsteemid, mis ühendavad riikliku strateegia, organisatsioonide koostöö ja teadliku rahvusvahelise turunduse.

Soome on hariduse ekspordi kontekstis üks lähimaid võrdlusnäiteid Eestile. Riik on süsteemselt üles ehitanud hariduse ekspordi ökosüsteemi, kus avalik ja erasektor tegutsevad koos ning hariduse kvaliteedi tagamine ja mainekujundus on keskse tähtsusega. Soome kogemus näitab, et hariduse edukas eksportimine ei toimu juhuslikult, vaid nõuab sihipärast lähenemist, pikaajalist strateegiat ja paindlikkust lähtuvalt sihtriigi vajadustest.

SIHTRIIKIDE ÜLEVAADE

Raportis analüüsiti viit potentsiaalset Eestile huvi pakkuvat sihtriiki – Brasiiliat, Lõuna-Koread, Aserbaidžani, Araabia Ühendemiraate ja Kasahstani. Analüüsi käigus viidi läbi viis poolstruktureeritud intervjuud nimetatud riikide spetsialistidega, kes on kokku puutunud Eesti haridusega. Intervjuude käigus leitud täiendati ja valideeriti dokumendianalüüsiga.

Kuigi igal riigil on oma spetsiifilised väljakutsed ja prioriteedid, kerkisid esile mitmed korduvad teemad. Digitaliseerimine, õpetajate täiendkoolitus,

haridusreformide algatamine ja ellu viimine, koolieelne haridus ja hariduse kättesaadavus on mõned nimetatud väljakutsed, millele lahenduste otsimisel võidakse kaaluda rahvusvaheliste partnerite abi. Eestil ja Eesti haridussüsteemil on vaadeldud riikides kõrge maine ning seda oleks potentsiaalselt võimalik kasutada haridusteenuste ekspordi arendamiseks. Samas on siin ka mitmeid takistusi, kuna haridussüsteemid on üldiselt konservatiivsed ja jäigad ning uute väljastpoolt toodud lahenduste integreerimine ei pruugi olla lihtne. Teenuste kohandamine iga riigi kultuuri ja haridusliku ning seadusandliku raamistikuga nõuab aega, pühendumist ja investeringuid. Samuti on oluline kohaliku keele ja kultuuri tundmine. See on keerukas, kuid vältimatu protsess.

Väikesemahuliste projektide või teenuste piloteerimine ning selle käigus usalduslike suhete ehitamine võib olla üks võimalik lahendus kuidas hinnata, kas teenus võib kohalikku konteksti sobitada või mitte. Samuti annaks selline lähenemine teadmisi ja oskuseid teenusepakkujatele, kuidas laveerida kohalikus bürokraatias ja millised on kohalikud kultuurilised eripärad ja hinnatundlikkus.

TÄHELEPANEKUD HARIDUSE EKSPORDI ARENDAMISEST

Teiste riikide kogemus ja sihtriikide esindajatega tehtud intervjuude tulemused viitavad, et hariduse eksport on keerukas ja mitmetahuline protsess, mis nõuab pikaajalist strateegiat ning osapoolte selget rollijaotust. Edukus sõltub teenuste kvaliteedist, võimest kohaneda sihtturgude nõudmistega, usaldusest teenusepakkuja vastu ning suutlikkusest pakkuda teenust konkurentsivõimeliste hindadega. Valdkonna keerukus tõstab esile ekspordi edukaks toimimiseks vajaliku tugeva ökosüsteemi loomise ja arendamise vajaduse, kus avalik- ja erasektor saaksid koostöös arendada nii teenuseid kui nende turundamiseks ja müügiks vajalikke oskuseid ja protsesse. Selge rollide jaotus, kus riik saaks pakkuda strateegilist tuge ja rahvusvahelist nähtavust, samas kui ökosüsteemi teised osapooled (sh õppeasutused ja nende hargettevõtted, eraettevõtted jt) tegeleksid konkreetsemalt teenuste kohandamise ja turule sisenemisega. Samuti võimaldaks see osapoolte omavahelist koostööd, praktikate jagamist, ühistegevusi (nt ühiselt uutele turgudele sisenemine, turu-uuringute läbiviimine jne) ja edulugude jagamist, mis omakorda aitaks kaasa uute tegijate turule tulekule ning ökosüsteemi jätkusuutlikkusele.

KOKKUVÕTTEKS

Eesti hariduse ekspordil on selge potentsiaal, mida on võimalik järjepideva tegutsemise ja sihipärase arendustööga realiseerida nii raportis vaadeldud riikides kui ka mujal. Olemasolevate teenuste kohandamine ekspordiks ning toetava ökosüsteemi väljaarendamine ja koordineerimine nõuab investeringuid, koostööd ja pikaajalist strateegilist vaadet. Kuigi see ei sünni üleöö, loob sihikindel arendustöö võimaluse muuta hariduse eksport Eesti haridussektori oluliseks ja kestlikuks kasvusuunaks. Eesti tugev haridussüsteem, digilahendused, kõrge reputatsioon ja innovaatiline mõtteviis annavad selleks tugeva vundamendi.